

Will the true ADAR please stand?/Yehoshua Grunstein

Introduction

מסכת סנהדרין דף י"א עמוד ב - תנו רבנן: על שלשה דברים מעברין את השנה: על האביב, ועל פירות האילן, ועל התקופה.

רש"י: "על האביב", אם לא בישלה התבואה מעברין, דקרא כתיב (דברים ט"ז/א) "שמור את חודש האביב". ודרשו חז"ל (ראש השנה כ"א.) "שמור אביב של תקופה, שיהא בחודש ניסן".

Sources

1. **מסכת נדרים דף ס"ג עמוד א** - מתני'. "קונם יין שאיני טועם...עד ראש אדר" - עד ראש אדר הראשון, "עד סוף אדר" = עד סוף אדר הראשון. גמ'. אלמא סתמא ד"אדר" דקאמר - ראשון הוא; לימא, מתני' רבי יהודה היא! דתניא:

אדר הראשון - כותב אדר הראשון, אדר שני - כותב אדר	ר' יהודה אומר : אדר הראשון - כותב סתם , אדר שני - כותב סתם , דברי ר"מ ;
	תיניין!

2. **מסכת מגילה דף ו עמוד ב**: משנה. קראו את המגילה באדר הראשון ונתעברה השנה - קורין אותה באדר שני. אין בין אדר הראשון לאדר השני אלא קריאת המגילה, ומתנות לאביונים. גמרא... ושני בהספד ובתענית שאסורין בזה ובזה.. אמר רבי חייא בר אבין אמר רבי יוחנן: הלכתא כרבן שמעון בן גמליאל שאמר משום רבי יוסי. אמר רבי יוחנן: ושניהם מקרא אחד דרשו: "בכל שנה ושנה".

רבי אליעזר ברבי יוסי סבר: "בכל שנה ושנה" - מה כל שנה ושנה אדר הסמוך לשבת, אף כאן אדר הסמוך לשבת , בשלמא רבי אליעזר ברבי יוסי - מסתבר טעמא, דאין מעברין על המצות,	ורבן שמעון בן גמליאל סבר: "בכל שנה ושנה" - מה כל שנה ושנה אדר הסמוך לניסן - אף כאן אדר הסמוך לניסן .
אלא רבן שמעון בן גמליאל מאי טעמא? - (1) אמר רבי טובי: טעמא דרבי שמעון בן גמליאל מסמך גאולה לגאולה עדיף . (2) רבי אלעזר אמר: טעמא דרבן שמעון בן גמליאל מהכא, דכתיב "לקים את אגרת הפרים הזאת השנית".	

In the Rishonim

הר"ן [על הרי"ף מסכת מגילה דף ג עמוד ב] - "...משום דמסקי' בגמ' דלענין הספד ותענית "זה וזה שוין", כלומר שאסורין בזה ובזה, ואסור בהספד ותענית משמחה ומשתה נפיק כדאמרי' בגמ' [דף ה ב]; "שמחה" - מלמד שאסור בהספד, "משתה" = מלמד שאסור בתענית, ...וקרוב הדבר גם כן שראוי להרבות בסעודה בי"ד שבראשון, אבל לענין לשלוח מנות כיון דדמו למתנות לאביונים דליתנהו אלא בשני משמע נמי דאף משלוח מנות אינו אלא בשני.	הרא"ש [מגילה א/ז] - נראה לומר, דסיפא ארישא קיימא; היכא דקרא המגילה בארבעה עשר ונתעברה השנה = אז אין בין אדר ראשון לשני אלא מקרא מגילה ומתנות לאביונים, דאע"פ דעשאו בראשון צריכין לחזור ולעשותן בשני. אבל כל שאר דברים שעשאו בראשון ושוב נתעברה השנה = אין צריכין לחזור ולעשותן בשני. [והיכא] דנתעברה השנה קודם אדר ראשון, אז הוי אדר הראשון כמו שבת :	תוספות [מסכת מגילה דף ו עמוד ב] - ויש שנוהגין לעשות ימי משתה ושמחה בארבעה עשר ובחמשה עשר של אדר הראשון, וריהטא דמתניתין נמי משמע כן, מדקאמר "אלא מקרא מגילה בלבד ומתנות עניים" = מכלל דלענין משתה ושמחה זה וזה שוין. ולא נהירא , דהא אמרינן בגמרא הא לענין "הספד ותענית זה וזה שוין" = מכלל דשמחה ומשתה ליכא... וכן הלכה שאין צריך להחמיר לעשות משתה ושמחה באדר הראשון. תוספות [מסכת נדרים דף סג עמוד ב ד"ה והתניא] - ... וקאמר ד"אדר" סתם של מעוברת, היינו אדר שני דחדש העיבור אדר ראשון הוא ולא אדר שני . תדע, שהרי אדר הראשון משלשים יום שני מכ"ט, ועוד דמגילה ופורים בשני אלמא ראשון חודש העיבור. רמב"ם [הלכות נדרים פרק י הלכה ו] - "שאני שותה יין עד ראש אדר" אם היתה שנה מעוברת ולא ידע שהיא מעוברת כשנדר אינו אסור אלא עד ראש חדש אדר ראשון, ואם נדר עד סוף אדר הרי זה אסור עד סוף אדר שני, ואם ידע שהשנה מעוברת ונדר עד ראש אדר אסור עד ראש אדר שני. כסף משנה [שם בדעת הרמ"ן] - ומשמע לרבינו דהלכה כר"מ
---	---	---

<p>י"א שחייב להרבות במשתה ושמחה בי"ד שבאדר ראשון, ואין נוהגין כן. מ"מ, ירבה קצת בסעודה כדי לצאת ידי המחמירים; וטוב לב משתה תמיד</p>	<p>אין נופלים על פניהם, ואין אומרים מזמור "יענך ה' ביום צרה", ואסור בהספד ותענית; אבל שאר דברים אין נוהגים בהם; הגה: והמנהג כסברא הראשונה.</p>	<p>וי"א דאף בהספד ותענית מותרים.</p>
---	--	--------------------------------------

Ramification # 1- YARTZEIT

<p>הרמ"א [אורח חיים הלכות תענית סימן תקסח/ז] - ויש אומרים דיתענה בראשון (מהרי"ל ומהר"י מינץ), אם לא שמת בשנת העיבור באדר שני דאז נוהגים להתענות בשני (ת"ה סימן רצ"ה /רצ"ד/); וכן המנהג להתענות בראשון,</p> <p>הרמ"א [וי"ד, הלכות אבילות, ת"ב/ב"ב] - מצוה להתענות יום שמת בו אביו או אמו (כל בו בשם הר"מ וע"פ)... ואם מתו באדר ונתעברה השנה, העיקר להתענות באדר הראשון (ת"ה סימן רצ"ד ומהר"י מינץ), אף על פי שיש חולקין, כך הוא עיקר. ואם מתו בשנת העיבור באדר השני, מתענה גם כן בעיבור באדר השני (ג"ז שם).</p> <p>הרמ"א [אורח חיים הלכות ראש חודש סימן תכ"ז/א] - הגה: כשמעברין השנה כותבין באדר ראשון: אדר, סתם, ובשני: אדר השני</p> <p>רמ"א [חושן משפט הלכות הלואה סימן מג/כה] - שני שטרות שנעשו בשנה מעוברת... ואם בשניהם נכתב אדר סתם, הוי כמו שכתוב בשניהם אדר ראשון, ונותנים למי שזמנו קודם במספר ימי החדש .</p> <p>שולחן ערוך אבן העזר הלכות גיטין סימן קכו/ז - אם השנה מעוברת, יכתוב באדר ראשון: לירח אדר ראשון, ובשני יכתוב: לירח אדר השני. ואם כתב באדר הראשון: אדר סתם, כשר. אבל אם כתב בשני סתם, הגט פסול (ב"י בשם הרא"ש והר"ן). כשמעברין השנה כותבין באדר ראשון: אדר, סתם, ובשני: אדר השני (טור).</p>	<p>הרמ"א - מיהו יש מחמירין להתענות בשניהם (פסקי מהר"י בשם מהר"י מולין).</p>	<p>שולחן ערוך [אורח חיים, הלכות תענית, סימן תקס"ח/ז] - כשאירע יום שמת אביו או אמו באדר, והשנה מעוברת, יתענה באדר ב'.</p> <p>שולחן ערוך [אורח חיים נ"ה/ט] - לעולם הוא קטן עד שיביא ב' שערות אחר שיהיה בן י"ג ויום אחד, ושנת העיבור בת י"ג חדש.</p> <p>שולחן ערוך [יורה דעה הלכות נדרים סימן ר"כ/ח] - אמר: עד ר"ח אדר, עד ר"ח אדר ראשון. עד סוף אדר, עד סוף אדר שני. ולהרמב"ם, אם ידע שהשנה מעוברת ואמר: עד ר"ח אדר, אסור עד ראש חדש אדר שני. משנה ברורה סימן תרפ"ח - ומי שנעשה לו נס באדר ונדר לעשות פורים כשיבוא שנת העיבור צריך לעשות הפורים באדר שני אם לא שנעשה לו הנס בשנת העיבור באדר ראשון:</p>
---	--	--

Caveat

שו"ת חתם סופר [אקס"ג מא"ח] - הנה בש"ע ח"מ ... פסק... דסתם אדר הוא הראשון... לענין נדרים להחמיר באיסורא כהרמב"ם ... אך לענין גט בא"ע ס"י קכ"ו סעי' ז' פסק דלכתחילה יש לפרש ראשון ושני, ואם כתב באדר ראשון סתם אדר כשר, אע"ג דלרמב"ם הוי ליה מאוחר ופסול, **ואע"ג דגט הוא איסור חמור יותר מנדרים**, אפילו הכי לא חש לדעת הרמב"ם, ובקושיא זו נתקשו ונדחק חלקת מחוקק [ס"יק כ"ב] ובית שמואל [ס"יק י"ט] שם. ולפע"ד אפילו ריח קושיא אין כאן, דנהי דלר' מאיר ולרמב"ם דס"ל כוותיה היה להם להסופרים לנהוג ולכתוב בשטרות אדר ראשון מפורש ושני סתם, מ"מ השתא שלא שמעו לקולם והנהיגו כל השנה לכתוב בשטרותיהם אדר סתם באדר הראשון, נהי דטעו בדין לרמב"ם, מ"מ שטר או גט שבא לפנינו וכתוב בו אדר סתם אנו יודעין שהוא אדר הראשון שכך נהגו עפ"י מה שהחליט בש"ע ח"מ ס"י מ"ג הנ"ל לכתוב בשטרות אדר סתם וגם הרמב"ם מודה שאין הגט מאוחר וכשר ולק"מ.